

ПРАДМОВА

Кніга з'яўляецца працягам слоўніка дыялектнай фразеалогіі Мсціслаўшчыны. Яго першыя часткі выйшлі з друку пад назвамі «І коціца і валіца» (1972) і «І счэз і паліць» (1974).

Слова за слова... Так гавораць на Мсціслаўшчыне (ды і ў іншых месцах) пра тое, як пачынаецца размова. *Слова за слова і разгаварыліся, спярва так, а тады і пазнакоміліся. Слова за слова, а тады гляджу на яго: а няхай цябе,— ета ж Купрэў унук! Слова за слова, з малага перайшлі ў большае, а после і ў бальшоое зайшло.* Адначасова гэты выраз вельмі дакладна перадае і структурную своеасаблівасць фразеалагізма як моўнай адзінкі. Шчыльна заходзяць у ім «слова за слова», моцна зрастаюцца і зліваюцца яны адно з другім, ператвараючыся ў кароткія, але выразныя і змястоўныя ўвасабленні паняццяў, ёмістыя, дакладныя характарыстыкі прадметаў і з'яў. Слова за слова... Так нараджаюцца фразеалагізмы, таму і вынесен гэты трапны народны выраз у загаловак.

У гэтай кнізе спосаб апрацоўкі фразеалагізмаў і іх падача засталіся тыя ж, што і раней. Пры дзеяслоўным загатоўным фразеалагізме падаюцца ўсе дэрыватыўныя ўтварэнні. У адным артыкуле прыводзяцца блізкія па значэнню фразеалагізмы і іх варыянты. Пры падачы блізказначных адзінак робяцца адсылкі да іншых форм. Адсылкі даюцца таксама і на першыя часткі слоўніка. Рэестравыя фразеалагізмы падаюцца ў літаратурным запісу, а ілюстрацыйныя прыклады прыводзяцца ў спрошчанай транскрыпцыі.

Значнае месца ў кнізе займаюць параўнальныя звароты. Аднак у слоўнік уключаны такія з іх, якія маюць толькі знешняе падабенства да звычайных параўнальных канструкцый і значэнне якіх не выводзіцца з параўнання

абазначаемых імі прадметаў: *Як аблупленага (ведаць); Як аб сценку гарохам; Як бычок на вяроўке; Як вокам змаргнуць; Як дзень пацяраўшы; Як з разца; Як мёду напіцца; Як на нітачке бажок; Як на мокрага цялёнка.* Тыя ўстойлівыя звароты, у якіх параўнальныя адносіны маюць прамы сэнс: *як баран (дурны), як снег (белы), як сажка (чорны), як воск (жоўты)*, — не ўключаны.

Усе варыянты і адсылкі выдзелены графічна. Выдзяляецца графічна выбухное г: г. Захавана ранейшая сістэма памет з нязначнымі ўдакладненнямі.

СПІС СКАРАЧЭННЯЎ

Абмеж. — абмежавана; *абраж.* — абражальнае; *адабр.* — адабрэнне; *адз.* — адзіночны лік; *адзінк.* — адзінкава; *аднакр.* — аднакратнасць; *ас.* — асоба; *асудж.* — асуджальнае; *буд.* — будучы час; *гл.* — глядзіце; *груб.* — грубае; *гумар.* — гумарыстычнае; *ж.* — жаночы род; *жарт.* — жартоўнае; *зак.* — закончанае трыванне; *законч.* — закончанасць; *запаз.* — запазычанае; *звыч.* — звычайна; *здзекл.* — здзеклівае; *зняважл.* — зняважлівае; *іран.* — іранічнае; *канц.* — канцылярскае; *кніжн.* — кніжнае; *кніжн.-канц.* — кніжна-канцылярскае; *л.* — лік; *м.* — мужчынскі род; *мн.* — множны лік; *множн.* — множнасць; *н.* — ніякі род; *-н.* — небудзь; *наз.* — назоўнікавае ўтварэнне; *неадабр.* — неадабральнае; *незак.* — незакончанае трыванне; *нездав.* — недавальненне; *непаўн.* — непаўната дзеяння; *параўн.* — параўнайце; *пачын.* — пачынальнасць; *перан.* — пераноснае значэнне; *пр.* — прошлы час; *прам.* — прамое значэнне; *працягл.* — працягласць; *працягл.-фінальн.* — працягла-фінальнае значэнне; *прыкр.* — з прыкрасцю; *прым.* — прыметнік; *прысл.* — прыслоўе; *пяшч.* — пяшчотнасць; *рапт.* — раптоўнасць; *рэдкаўж.* — рэдкаўжывальнае; *узвыш.* — узвышанае; *узмацн.* — узмацняльнасць; *узмацн.-множн.* — узмацняльна-множнае; *узмацн.-працягл.* — узмацняльна-працяглае; *урачыст.* — урачыстае; *уст.* — устарэлае; *цяп.* — цяперашні час; *ч.* — час; *часц.* — часцей; *шматкр.-няпоўн.* — шматкратна-няпоўнае.